

Namnet *Bōir*

Henrik Williams (Uppsala University)

Abstract

The name *Bōi* is attested eight times in Runic Swedish inscriptions. Twice, however, it is found as a prepositional object, in Ög 183 Kärrsjö **þui** and Sö Fv1986;218 Harby **bui**. This could represent an irregular case of a nominative instead of the expected accusative in a prepositional object, or else a simple miscarving, but in consideration of forms like *Ballir* ~ *Balli*, *Snærrir* ~ *Snærri*, *Svæinir* ~ *Svæni* and *Þōrir* ~ *Þōri*, we could be dealing with a known variation between name forms formed according to both *ia*-stems and *an*-stems.

Keywords: Runic inscriptions, Viking Age, personal name variation, Ög 183 Kärrsjö, Sö Fv1986;218 Harby

Namnet *Bōi* förekommer i minst fem runsvenska inskrifter från Öland, Småland, Östergötland, Södermanland och Uppland (där också *Dros-Bōi*) samt i hela medeltida Norden, också som binamn; formen *Bō* blir då dominerande (Peterson 2007, *sub voce*). Två av de belägg Lena Peterson anför står dock något oväntat i nominativform som prepositionsobjekt.

Det ena förekommer på Ög 183 Kärrsjö som enligt Samnordisk runtextdatabas lästs som antingen • **aki** • **uruni** • **risti** • **ifti** • **þui** • **[brupur]** ... eller som • **aki** • **u runi** • **risti** • **ifti** • **þui** • **[brupur]** ..., vilket har tolkats som *Aki runir risti æftir Boi(?)*, *broður [sinn]* respektive *Aki ok(?) Runi(?) ræistu/ristu æftir Boa(?)*, *broður* ... Det senare är en tolkning av Magnus Källström (2007, 353 f.) som alltså har normaliserat **þui** som *Bōa*.

Det andra belägget återfinns i Sö Fv1986;218 Harby som enligt en läsning, tolkning och översättning av Michael Lerche Nielsen (1997, 78) lyder på följande sätt:

× **kar** : **repisin** : **eti** : **bui** : **uiburk** • **uar** : **muþr** : **snur** : **fatrip** :
Gæirr ræi[s]þi s[t]æin æ(f)ti(r) Bōa. Vīborg var mōð[i]r. [Var] snor Fa[s]trið.
Geir rejste stenen efter Bo. Viborg var moderen. Var svigerdatteren Fastrid.

Williams, Henrik. "Namnet *Bōir*."

Futhark: International Journal of Runic Studies 14–15 (2023–2024, publ. 2025): 213–15.

DOI: 10.33063/futhark.14.1075

© 2025 Henrik Williams (CC BY)

Skrivningarna **bui** respektive **bui** där man förväntat sig **bua** kan utgöra fall av nominativ i objektsställning (jfr Salberger 1966, 66 f., 69), särskilt som de båda inskrifterna utmärker sig för till synes mindre god ortografi och kanske kan vara mer benägna för irreguljär kongruens. Emellertid går det att föreslå en annan lösning, nämligen att vi har att göra med en variant *Bōir*.

Enligt Lena Peterson (2007, 46) är etymologin till *Bōi* "Av ([orn]v[äst]-n[ordiska]) *búi* m. 'boende', nomen agentis till vb. (fvn.) *búa* 'vara bofast' m.m." Nomina agentis-bildningar inom *an*-stamsord som *Bōi* är vanliga, ursprungligen endast bildade till starka verb (Wessén 1971, 44 f.). Även *ia*-stammar är vanliga nomina agentis-bildningar (Krahe och Meid 1967, 70). Bland runnordiska personnamn återfinns *Birgír* och *Öpír* hos Wessén (1971, 38) samt i Peterson (2007) som också nämner *Sværrir*. Antalet namn som har ändelsen *-ir* av olika ursprung är dock betydligt större (Peterson 2007, 295). I ett hypotetiskt *Bōir* 'boende, bebyggare' kan därför lika gärna ingå ett tillhörighetssuffix 'hörande till ett bo/en bebyggelse' (jfr Wessén 1971, 38).

Vad som är intressant i detta sammanhang är att bildningar till *an*-stammar och *ia*-stammar kan variera, till och med på samma person. Sålunda kan den hälsingske *Hē-Gylfír* uppenbarligen också kallas *Hē-Gylfi* (jfr Peterson 2007, 109 f.) och av samma verk framgår att det även förekommer varianter som *Ballir* ~ *Balli*, *Snærrir* ~ *Snærri*, *Svæinir* ~ *Svæni* och *Þōrir* ~ *Þōri*.¹ Beaktas bör även *Tōlir* ~ *Tōli* samt namnet *Öfæigr* (s. 171 f.) vilket av belägg som **ufaka** (nom.?) och **ofahi** (ack.) verkar ha en svag variationsform *Öfæigi*. Det finns säkert fler exempel, inte minst om man skulle gå till den fornvästnordiska namnskatten.

Det råder således ingen tvekan om att en variant *Bōir* är fullt tänkbar, men vi får vänta på fler belägg som inte kan bortförklaras som nominativ i objektsställning eller onöjaktig ortografi innan vi kan vara helt säkra. Jag vill i alla fall aktualisera denna namnvariation.

Litteratur

Krahe, Hans, och Wolfgang Meid. 1967. *Germanische Sprachwissenschaft*, vol 3: *Wortbildungslehre*. Sammlung Götschen, 1218/1218a/1218b. Berlin.

¹ För *Þōrir* ~ *Þōri* se Patrik Larsson (2002, 117) som övertygande räknar med den senare formen för U 274 **puri** (nom.). Av någon anledning nämner han inte Ög 184 *Sæþörr ræisti æftir Þōra, bröður sinn, var dauðr*. Broderns namn skrivs här **pura** (ack.) och representerar uppenbarligen en böjd form av *Þōri* inte *Þōrir*.

- Källström, Magnus. 2007. *Mästare och minnesmärken: Studier kring vikingatida runristare och skriftmiljöer i Norden*. Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in Scandinavian Philology, n.s., 43. Stockholm.
- Larsson, Patrik. 2002. *Yrrunan: Användning och ljudvärde i nordiska runinskrifter*. Runrön, 17. Uppsala.
- Lerche Nielsen, Michael. 1997. "Omkring Harby-stenens personnavne, tolkning og datering." I *Blandade runstudier*, 2: 59–82. Runrön, 11. Uppsala.
- Peterson, Lena. 2007. *Nordiskt runnamnslexikon*. 5. utg. Uppsala.
- Salberger, Evert. 1966. "Syktrykr: Kring ett namn på Rotbrunna-stenen." *Namn och bygd* 54: 62–69.
- Samnordisk runtextdatabas. Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. <http://www.nordiska.uu.se/forskn/samnord.htm>
- SRI* = *Sveriges runinskrifter*. Olika författare; publicerade av Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. 14 vol. hittills. Stockholm, 1900 ff.
- SRI*, 2 = *Östergötlands runinskrifter*, av Erik Brate (1913).
- SRI*, 6–9 = *Upplands runinskrifter*, av Elias Wessén och Sven B. F. Jansson (1940–58).
- Sö Fv1986;218 = Runinskrift publicerad i Jan P. Strid och Marit Åhlén, "Runfynd 1985", *Fornvännen* 81 (1986): 218.
- U + nr = inskrift publicerad i *Upplands runinskrifter*, d.v.s. *SRI*, 6–9.
- Wessén, Elias. 1971. *Svensk språkhistoria*, vol. 2: *Ordbildningslära*. 5 uppl. Nordiskt kursbibliotek. Stockholm.
- Ög + nr = inskrift publicerad i *Östergötlands runinskrifter*, d.v.s. *SRI*, 2.

